

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

**اولویت‌های پژوهشی موسسه
۱۴۰۰-۱۴۰۴
(مبتنی بر «برنامه تحول کشاورزی با
رویکرد جهادی» وزیر محترم
جهاد کشاورزی)**

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی
موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

فهرست مطالب

- ۱ ..... «برنامه تحول کشاورزی با رویکرد جهادی» وزیر محترم جهاد کشاورزی
- ۳ ..... چالش‌ها
- ۱۲ ..... راهبردها و برنامه‌ها

« برنامه تحول کشاورزی با رویکرد جهادی » وزیر محترم جهاد کشاورزی

بخش کشاورزی اگرچه در گذر زمان با نرخ‌های مختلف رشد توأم بوده است اما همواره به‌عنوان یکی از بخش‌های محوری در توسعه اقتصادی توانسته مساعدت‌های ویژه خود را به اقتصاد ملی به‌ویژه از منظر تأمین ۸۰ درصدی امنیت غذایی، ۱۹ درصدی اشتغال‌زایی و ارزآوری قابل قبول در شرایط تحریم داشته باشد. این بخش دارای کارکردهای چندگانه‌ای در حوزه‌های مختلف درون‌بخشی، میان‌بخشی و برون‌بخشی و از نگاهی دیگر تولیدی (نهاده و ستاده) و غیر تولیدی (اشتغال‌زایی، تولید ارزش‌افزوده، درآمدزایی و ارزآوری، تولید سرمایه اجتماعی و غیره) است که نقش و جایگاه آن را در تحولات اقتصاد ملی بیشتر برجسته می‌کند.

در این چارچوب لازم است در نگاه برنامه‌ریزی ملی اقتصاد و نیز برنامه‌ریزی بخشی توجه ویژه‌ای به بخش کشاورزی داشت زیرا در سایه توجهات متناسب با ظرفیت‌های بالقوه برای گذار به شرایط بالفعل، می‌توان انتظار تحول و جهش متناسب با ظرفیت‌های بالقوه برای گذار به شرایط بالفعل می‌توان انتظار تحول و جهش متناسب با ظرفیت‌های زیستی موجود در بخش را در گام دوم انقلاب اسلامی داشت. این رویکرد باعث می‌شود تا به پیشرفت عالمانه و عادلانه بخش کشاورزی خدشه‌ای وارد نشود. علاوه بر آن، بخش کشاورزی بر مدار کارآمدی و بهره‌وری، حرکت جهشی اما عاقلانه‌ای را با نگاه درازمدت و با رعایت حفظ منابع پایه خواهد داشت.

نقش کشاورزی در توسعه

براساس توصیه‌های مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب، وضعیت بخش کشاورزی در حوزه‌های مختلف باید مورد بررسی قرار گرفته و دستاوردها و چالش‌های مرتبط احصاء شود. در کنار این دستاوردهای موفق، نقاط ضعف و مشکلات عمده‌ای در بخش کشاورزی وجود دارد که یا مغفول مانده و یا حل نشده است که ممکن است توسعه کشاورزی در گام دوم انقلاب را با چالش مواجه کنند. با توجه به ظرفیت‌ها و فرصت‌های ممتاز بخش کشاورزی نیاز است برای تقویت جایگاه بخش کشاورزی در گام دوم انقلاب اسلامی و تحقق

پیشرفت عالمانه و عادلانه این بخش، برنامه‌ای جامع تدوین شود. با توجه به این مهم، به نظر می‌رسد باید دو راهبرد اساسی امنیت غذایی پایدار با تأکید بر ظرفیت‌های داخلی و مدیریت دانش بنیان و صنعتی و تجاری‌سازی کشاورزی مورد توجه جدی قرار گیرد.

یکی از مؤلفه‌های مهم اقتدار ملی، اقتدار غذایی است. اقتدار کشاورزی ناشی از اقتدار غذایی است. بنابراین تجربه موجود در دنیا، در اغلب اوقات این مؤلفه حتی از مؤلفه اقتدار نظامی کلیدی‌تر و مهم‌تر می‌باشد. برای دستیابی به اقتدار کشاورزی، باید ۶ رویکردهای اساسی (۱) مدیریت زنجیره تأمین و ارزش کشاورزی، (۲) مدیریت تصمیم‌ها و سیاست‌های کشاورزی، (۳) تأمین مالی و سرمایه‌گذاری، (۴) تحقیقات و نوآوری‌های کشاورزی، (۵) هوشمندسازی کشاورزی و (۶) استفاده از ظرفیت فعالان کشاورزی مدنظر قرار گیرد. پیامدهای توجه به این رویکردهای ۶ گانه، امنیت غذایی، تولید ثروت، ایجاد قدرت دیپلماسی کشاورزی- غذایی و افزایش اشتغال خواهد بود. با توجه به اهمیت حوزه کشاورزی و اثرگذاری آن به‌طور مستقیم بر زندگی و سفره مردم، اتخاذ تدابیر لازم برای مدیریت صحیح زنجیره تأمین از مزرعه تا سفره ضروری می‌باشد.

بخش کشاورزی علاوه بر تأمین امنیت غذایی کشور نقش مهم و قابل توجهی در ایجاد اشتغال دارد، به طوری که در حال حاضر بیش از ۴/۵ میلیون بهره‌بردار در زیربخش‌های مختلف کشاورزی فعال هستند. بر اساس آمارهای مرکز آمار توان اشتغال‌زایی بخش کشاورزی (تعداد شاغلان یک فعالیت اقتصادی به ارزش کل تولیدات یک بخش) در سال ۱۳۹۸ حدود ۰/۸۴ نفر به‌ازای هر یک میلیارد ریال سرمایه‌گذاری در این بخش بوده است. به‌بیان دیگر، با یک سرمایه‌گذاری یک میلیارد تومانی در بخش کشاورزی حدود ۱۴/۹ شغل مستقیم و غیرمستقیم ایجاد خواهد شد. این عدد برای بخش صنعت و خدمات به ترتیب ۵ و ۸ شغل مستقیم و غیرمستقیم است.

مدیریت تصمیم‌ها و سیاست‌های کشاورزی

مدیریت زنجیره تأمین و ارزش کشاورزی

تأمین مالی و سرمایه‌گذاری

تحقیقات و نوآوری‌های کشاورزی

هوشمندسازی کشاورزی

استفاده از ظرفیت فعالان کشاورزی

مؤلفه‌های دستیابی به اقتدار کشاورزی

با استناد به اسناد بالادستی و قوانین بخشی اشاره شده در بالا، اصول ۱۵ گانه زیر برای تدوین برنامه استخراج و مورد استفاده قرار گرفته است.

ارتقاء بهره‌وری	۹	تحول و جهش کشاورزی	۱
تقویت زیرساخت‌ها	۱۰	برون‌سپاری و چاپک‌سازی	۲
حفاظت از منابع طبیعی	۱۱	تضمین سلامت	۳
جلوگیری از ضایعات کشاورزی	۱۲	آرامش بخشی بازار	۴
توسعه صنایع تبدیلی و غذایی	۱۳	حمایت در برابر ریسک‌ها	۵
خودکفایی کشاورزی	۱۴	حمایت تشویقی یارانه‌ای	۶
کشاورزی تجاری و دانش بنیان	۱۵	حمایت اعتباری	۷
		تقویت سرمایه‌گذاری	۸

اصول ۱۵ گانه مرجع برنامه تحول کشاورزی

چالش‌ها

ماهیت بخش کشاورزی از یک سو و عدم مدیریت و سیاست‌گذاری جامع و نوآورانه از سوی دیگر، چالش‌های فراوانی را برای بخش کشاورزی ایجاد کرده است. این موضوع هزینه‌های بالایی را از بُعد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، منابع پایه و محیط‌زیستی بر واحدهای کشاورزی و پایداری آن وارد کرده است در حالی که بخش عمده‌ای از این چالش‌ها در چارچوب مدیریت و نگاه سیستمی قابل رفع شدن است. این چالش‌ها و مسئله‌های کشاورزی عبارت‌اند از:

۱. چالش‌های مدیریت و سیاست‌های کشاورزی

- ۱- عدم تهیه، تدوین و ترسیم نقشه راه اقتصاد کشاورزی
- ۲- عدم تصمیم‌گیری شفاف و به‌موقع در بخش کشاورزی
- ۳- ضعف تفکر و رویکرد جهادی
- ۴- فقدان مدیریت یکپارچه در زنجیره ارزش کشاورزی
- ۵- فقدان ریسک‌پذیری بالا در مدیران کشاورزی
- ۶- عدم تمرکز دولت بر وظیفه اصلی تولی‌گری (هدایت، حمایت و نظارت) و عدم واگذاری کامل وظایف تصدی‌گری غیرحاکمیتی
- ۷- فقدان نظام جامع اطلاعات مدیریتی
- ۸- هدفمند نبودن حمایت از کشاورزی

- ۹- عدم تناسب سیاست‌های کشاورزی با واقعیت‌های موجود در کشاورزی ایران
- ۱۰- استفاده از سیاست‌های تجربه‌شده ناکارآمد گذشته در بخش کشاورزی
- ۱۱- فقدان سیاست‌های افزایش تاب‌آوری بخش کشاورزی در برابر تکانه‌های اقتصادی به‌ویژه ارزی، تورم و تحریم
- ۱۲- ناهماهنگی سیاست‌های برون‌بخشی به‌ویژه بانکی و صنعتی با نیازهای بخش کشاورزی
- ۱۳- عدم شفافیت سیاست‌های حمایتی از بخش کشاورزی
- ۱۴- عدم مشارکت جدی نخبگان علمی در حوزه تصمیم‌گیری و تدوین سیاست‌های کشاورزی

۲. چالش‌های ترویج، دانش و فناوری کشاورزی

- ۱- ضعف نظام آموزش، ترویج و تحقیقات کاربردی و تقاضامحور در بخش کشاورزی
- ۲- عدم سرمایه‌گذاری لازم برای نفوذ دانش و فناوری به بخش کشاورزی به‌ویژه کشاورزی سنتی
- ۳- عدم تلاش نهادهای متولی برای ارتقاء سهم دانش در افزایش بهره‌وری کشاورزی
- ۴- عدم بهره‌گیری از شرکت‌های دانش‌بنیان و فناور در بخش کشاورزی
- ۵- سرعت کند هوشمندسازی کشاورزی
- ۶- فقدان حمایت بیمه‌ای از تحقیقات کشاورزی در سطح واحدهای کشاورزی
- ۷- فقدان برنامه‌ریزی برای تولید نهادهای فناورانه کشاورزی
- ۸- فقدان مدیریت سیستمی بر نهادهای تحقیقات کشاورزی
- ۹- نبود پایگاه اطلاعات قوی از نیازها و چالش‌های تحقیقاتی بخش کشاورزی
- ۱۰- عدم همگرایی نهاد تحقیقات کشاورزی با دانشکده‌ها و دانشگاه‌های کشاورزی و منابع طبیعی
- ۱۱- عدم توجه به آموزش مهارتی بهره‌برداران کشاورزی
- ۱۲- ضعف تأمین مالی در بخش تحقیقات کشاورزی
- ۱۳- ناکارآمدی در نظام ترویج کشاورزی
- ۱۴- عدم تناسب آئین‌نامه ارتقاء اعضای هیئت علمی تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی با مأموریت‌های تعریف شده
- ۱۵- نامشخص بودن نقش و سهم تحقیقات و ترویج کشاورزی در ارزش‌افزوده کشاورزی
- ۱۶- پایین بودن ضریب نفوذ دانش و فناوری در بخش کشاورزی

۳. چالش‌های داده‌ها و اطلاعات کشاورزی

- ۱- فقدان سامانه یکپارچه و هوشمند اطلاعات کشاورزی
- ۲- فقدان رویکرد یکپارچه و همگرا در تولید، استفاده و به اشتراک‌گذاری اطلاعات کشاورزی

- ۳- عدم وجود داده یا عدم اعتماد و اتکا به کیفیت (صحت و دقت) داده‌ها و اطلاعات مکانی و توصیفی بخش کشاورزی
- ۴- عدم وجود سنجه‌ها و شاخص‌های ارزیابی اجزاء مختلف زنجیره مدیریت اطلاعات کشاورزی در دوره‌های زمانی منظم تعریف شده.
- ۵- فقدان داده‌های لازم و مورد نیاز برای پشتیبانی از تصمیم‌ها و سیاست‌های کشاورزی و ارزیابی نتایج آن

۴. چالش‌های تأمین مالی و سرمایه‌گذاری کشاورزی

- ۱- نبود روش تأمین مالی هدفمند و خلاقانه در بخش کشاورزی
- ۲- عدم تأمین مالی به‌موقع و کافی و توزیع نامناسب آن در کل زنجیره تأمین کشاورزی
- ۳- عدم توجه کافی بانک کشاورزی به مأموریت‌های توسعه‌ای بخش کشاورزی
- ۴- بالا بودن سود و کارمزد تسهیلات بانکی
- ۵- پایین بودن درآمد بهره‌برداران بخش کشاورزی و عدم امکان ایجاد پس‌انداز
- ۶- پایین بودن نسبت سهم سرمایه‌گذاری در بخش نسبت به سهم ارزش‌افزوده بخش کشاورزی
- ۷- پایین بودن سهم سرمایه‌گذاری انجام‌شده در بخش کشاورزی به نسبت سرمایه‌گذاری انجام شده در کل اقتصاد (طی ۴۰ سال کمتر از ۴ درصد)
- ۸- پایین بودن سهم تسهیلات اعطایی بانک‌ها به بخش کشاورزی به نسبت کل تسهیلات اعطایی نظام بانکی (۷/۷ درصد)
- ۹- پایین بودن سهم بودجه بخش کشاورزی در بودجه سنواتی کشور (۲/۵ درصد) و عدم تناسب آن با ارزش‌افزوده بخش کشاورزی از تولید ناخالص داخلی کشور
- ۱۰- پایین بودن سهم سرمایه‌گذاری‌های جدید در بخش کشاورزی و خروج سرمایه از بخش کشاورزی

۵. چالش‌های بازاریابی و تجارت محصولات کشاورزی

- ۱- ضعف مدیریت هوشمند در زنجیره‌های تأمین کشاورزی
- ۲- کمبود زیربناها و زیرساخت‌های بازاریابی و تجارت (حمل‌ونقل، ذخیره‌سازی و پایانه‌های صادراتی)
- ۳- فقدان تنوع در بازارهای هدف صادراتی و وارداتی محصولات کشاورزی
- ۴- متناسب نبودن صادرات محصولات کشاورزی با کیفیت و استانداردهای بازارهای هدف
- ۵- عدم توجه به بسته‌بندی‌های متناسب با خواسته بازارهای هدف صادراتی
- ۶- خام‌فروشی و فله‌فروشی محصولات کشاورزی

- ۷- نظام قیمت‌گذاری ناعادلانه محصولات کشاورزی (عدم توجه به قیمت‌گذاری منطقه‌ای)
- ۸- حاشیه بازاریابی بالای محصولات کشاورزی از مزرعه تا سفره
- ۹- ناهماهنگی در نظام واردات و توزیع نهاده‌ها
- ۱۰- عدم رشد صنایع غذایی متناسب با نیازهای بازارهای داخلی و خارجی
- ۱۱- بی‌ثباتی سیاست‌های صادراتی و سیاست‌های وارداتی حامی تولید داخل
- ۱۲- کم‌توجهی به ایجاد برندهای ملی جهت حضور در بازارهای بین‌المللی
- ۱۳- عدم ایجاد ارتباط مستقیم بین تولیدکنندگان و بازار و عدم دسترسی به بازارهای بین‌المللی
- ۱۴- تأمین ارزی ۱۲ میلیارد دلاری واردات کالاهای اساسی
- ۱۵- ضعف سازوکارهای تنظیم بازار محصولات و نهاده‌های کشاورزی
- ۱۶- کمبود ظرفیت‌های نگهداری و ذخیره‌سازی محصولات در قطب‌های تولید کشاورزی
- ۱۷- ضعف و عدم پیوند مناسب بین فرآیندها و اجزای مختلف زنجیره ارزش کشاورزی
- ۱۸- عدم شکل‌گیری کامل زنجیره‌های ارزش کشاورزی
- ۱۹- عدم دستیابی به ارزش افزوده نهایی محصولات کشاورزی و غذایی در داخل کشور
- ۲۰- عدم استفاده از ظرفیت‌های تشکلی صنایع کشاورزی در بازاریابی و تجارت محصولات کشاورزی
- ۲۱- عدم استفاده از ظرفیت سازمان تعاون روستایی در بازاریابی محصولات کشاورزی
- ۲۲- اعمال نرخ‌های تعرفه بالا از سوی کشورهای هدف بازار صادراتی
- ۲۳- عدم استفاده از ظرفیت عضویت در پیمان‌های دو یا چندجانبه منطقه‌ای
- ۲۴- عدم حمایت جدی دستگاه دیپلماسی از صادرکنندگان محصولات کشاورزی
- ۲۵- مشکلات پیمان‌سپاری ارزی و استفاده کمتر از ظرفیت تهاتری بین صادرکنندگان و واردکنندگان
- ۲۶- انحصار در واردات نهاده‌ها و محصولات کشاورزی
- ۲۷- مداخله سایر دستگاه‌های اجرایی در تجارت و بازار محصولات کشاورزی
- ۲۸- کمبود زیرساخت‌های حمل‌ونقل در صادرات محصولات کشاورزی

۶. چالش‌های نقش‌آفرینی تشکلی‌های صنفی کشاورزی در تصمیم‌گیری

- ۱- جایگاه ضعیف تشکلی‌های صنفی کشاورزی در نظام تصمیم‌گیری بخش کشاورزی
- ۲- عدم تعیین مأموریت‌های میدانی برای تشکلی‌های صنفی کشاورزی
- ۳- عدم استفاده از ظرفیت‌های انجمن‌های علمی کشاورزی و منابع طبیعی
- ۴- عدم نقش‌آفرینی تشکلی‌های صنفی کشاورزی در نظام تنظیم بازار کشاورزی

۷. چالش‌های منابع طبیعی و محیط‌زیست

- ۱- عدم توجه به فرهنگ بهره‌برداری صیانتی و حفاظت از منابع طبیعی
- ۲- عدم سرمایه‌گذاری کافی در احیای مراتع و جنگل‌ها
- ۳- آلودگی شدید آب‌وخاک در اثر بهره‌برداری‌های کشاورزی
- ۴- عدم سرمایه‌گذاری کافی در حفاظت از منابع پایه آب‌وخاک
- ۵- تغییر اقلیم، تغییر الگوی بارش، خشکسالی و کم‌آبی
- ۶- حفر چاه‌های غیر مجاز
- ۷- کوه‌خواری، جنگل‌خواری و تغییر کاربری در مراتع، جنگل‌ها و زمین‌های کشاورزی
- ۸- دیپوی زباله در جنگل‌ها و مراتع
- ۹- تخریب مراتع و عدم توجه به تعادل دام و مرتع
- ۱۰- ورودگونه‌های غیربومی مخرب و مهاجم به اکوسیستم‌های آبی و خشکی با توجیبهات غیرعلمی
- ۱۱- آبی‌پروری غیر اصولی و صید ترال در منابع آبی کشور
- ۱۲- دریاخواری، رودخانه‌خواری و برداشت بی‌رویه شن و ماسه از رودخانه‌ها
- ۱۳- خشک شدن تالاب‌ها و رودخانه‌ها
- ۱۴- انتقال بین حوضه‌ای آب و مخاطرات آن
- ۱۵- فرسایش بالای خاک در ایران
- ۱۶- وجود تعارض منافع وزارت نیرو و آبخیزداری در زه‌های آبخیز
- ۱۷- بروز فرونشست در بخش‌های زیادی از زمین‌های کشاورزی در اثر برداشت بی‌رویه منابع آب زیرزمینی
- ۱۸- عدم بهره‌گیری از ظرفیت بخش خصوصی و مردمی در طرح‌های آبخیزداری
- ۱۹- بیابان‌زدایی و افزایش ریزگردها

۸. چالش‌های منابع انسانی

- ۱- پیر شدن کشاورزان و عدم وجود انگیزه در جوانان روستایی برای کار کشاورزی
- ۲- عدم ریسک‌پذیری کشاورزان به پذیرش فناوری‌های جدید
- ۳- عدم برنامه جامع برای اشتغال دانش‌آموختگان کشاورزی
- ۴- عدم اشتغال دانش‌آموختگان کشاورزی در مشاغل تخصصی
- ۵- پایین بودن سطح سواد کشاورزان (۳۴/۳ درصد بی‌سواد و ۳۵/۱ سواد ابتدایی)
- ۶- نبود نظام سنجش مهارت و احراز صلاحیت برای شاغلین بخش کشاورزی
- ۷- عدم توجه جدی به آموزش‌های کاربردی و مهارتی در بخش کشاورزی

- ۸- کمبود نیروی کارشناسی مورد نیاز در وزارت جهاد کشاورزی
- ۹- عدم اجرای طبقه‌بندی مشاغل برای شاغلین وزارت جهاد کشاورزی
- ۱۰- فقدان نظام پاداشی و جبران خدمات برای افزایش انگیزه کارکنان وزارت جهاد کشاورزی

۹. چالش‌های شکل‌گیری فساد

- ۱- انحصار واردات محصولات کشاورزی
- ۲- انحصار تولید، قیمت‌گذاری و توزیع نهاده‌های کشاورزی
- ۳- تعارض میان قاعده‌گذاری و مجری مانند تعیین نرخ اولیه خرید تضمینی محصولات کشاورزی
- ۴- تعارض میان نفع شخص (حقیقی یا حقوقی) و وظیفه سازمانی
- ۵- فقدان شفافیت در صدور برخی از مجوزها، مناقصه‌ها، انتشار آمار و اطلاعات

۱۰. چالش‌های تولید محصولات کشاورزی

- ۱- عدم اجرای الگوی کشت در سطح ملی
- ۲- عدم اجرای کشاورزی قراردادی
- ۳- ضریب پایین مکانیزاسیون بخش کشاورزی (۱/۶۵ نسبت به میانگین جهانی ۵)
- ۴- فقدان آمار و اطلاعات قیمت به‌هنگام از محصولات کشاورزی
- ۵- عدم نوسازی باغات کشور
- ۶- کمبود نهال‌های گواهی شده و باغ‌های مادری
- ۷- توسعه بدون راهبرد و بدون در نظر گرفتن آمایش باغات
- ۸- پایین بودن بهره‌وری و کارایی اقتصادی تولید کشاورزی
- ۹- بالا بودن ضایعات محصولات کشاورزی
- ۱۰- پایین بودن بهره‌وری نهاده‌های تولید
- ۱۱- سند نداشتن زمین‌های کشاورزی
- ۱۲- نوسانات بالای قیمت نهاده‌ها و افزایش هزینه‌های تولید و عدم تناسب قیمت محصول با هزینه‌ها
- ۱۳- کمبود ارقام و پایه‌های تجاری سازگار با مناطق مختلف کشور
- ۱۴- پایین بودن کیفیت کالاها و نهاده‌های مورد نیاز تولید
- ۱۵- فقدان مدیریت ریسک در سطح مزرعه (آفات و بیماری‌ها، تنش‌های آبی و غیره)
- ۱۶- وجود مخاطرات و ریسک بالای سرمایه‌گذاری در کسب‌وکار کشاورزی و صنایع وابسته
- ۱۷- ضعف در پوشش بیمه‌ای ریسک‌های تولید (متوسط ۱۵ درصد ایران نسبت به میانگین جهانی ۷۰ درصدی)

- ۱۸- ناکارآمدی و ضعف نظام بیمه محصولات کشاورزی در حمایت از تولید و تولیدکنندگان
- ۱۹- نبود پوشش بیمه مناسب برای پوشش ریسک بازار
- ۲۰- عدم انعطاف‌پذیری طرح‌های بیمه‌ای در کشاورزی
- ۲۱- ضعف ساختاری در تأمین اجتماعی کشاورزان (پوشش ۲۵ درصد کشاورزان در ایران نسبت به متوسط جهانی ۸۰ درصد)
- ۲۲- نبود نظام مناسب ذخیره‌سازی محصولات کشاورزی
- ۲۳- عدم استفاده کامل از ظرفیت کشاورزی فراسرزمینی
- ۲۴- نارسایی در زنجیره ارزش شامل نظام تأمین بذر و محدودیت ارقام جدید برای اقلیم‌های متفاوت
- ۲۵- وابستگی به خارج از کشور در بذور هیبرید (۹۰ درصدی) و صنعت گلخانه
- ۲۶- نبود نظام‌نامه استقرار گلخانه‌ها بر اساس شرایط اقلیمی کشور

۱۱. چالش‌های آب و خاک

- ۱- فقدان مدیریت واحد آب و خاک در کشور
- ۲- نبود سامانه‌های یکپارچه هوشمند آمار و اطلاعات مکانی و توصیفی در ارتباط با منابع و مصارف آب
- ۳- خشک شدن قنات‌ها در مناطق بیابانی و حاشیه‌ای کویر
- ۴- عدم برنامه‌ریزی دقیق و علمی در طرح‌های احیاء اراضی کشاورزی
- ۵- ساختار تشکیلاتی نامناسب معاونت آب و خاک در سطح ملی و استان‌ها
- ۶- نبود متولی مشخص برای بهره‌برداری و نگهداری از طرح‌های آب و خاک
- ۷- وضعیت نامناسب حاصلخیزی خاک کشاورزی
- ۸- فشار بیش از حد به منابع آب و خاک
- ۹- نبود هماهنگی بین عرضه و تقاضا در حوزه آب کشاورزی
- ۱۰- استفاده از روش‌های آبیاری و زهکشی سنتی
- ۱۱- عدم تحویل حجمی آب به بهره‌برداران کشاورزی
- ۱۲- وجود تعداد زیاد چاه‌های غیرمجاز آب
- ۱۳- کم بودن منابع انسانی متخصص در حوزه اجرای طرح‌های آب و خاک
- ۱۴- تغییرات اقلیمی و تاثیر سوء آن در کمیت و کیفیت منابع آب و خاک
- ۱۵- وضعیت بحرانی منابع آب زیرزمینی
- ۱۶- عدم زهکشی بخش زیادی از اراضی زه‌دار کشور

۱۲. چالش‌های توسعه روستایی و عشایری

- ۱- فقدان متولی واحد برای توسعه روستایی و عشایری در کشور
- ۲- فقدان برنامه مناسب مبتنی بر آمایش سرزمین در امور روستایی و عشایری
- ۳- پایین بودن شاخص‌های برخورداری روستاییان و عشایر و نبود برنامه توانمندسازی آنان
- ۴- عدم وجود برنامه جهت توانمندسازی روستاییان و عشایر
- ۵- عدم توجه جدی به شناسایی و احیاء دانش‌های بومی در مناطق روستایی و عشایری
- ۶- عدم استفاده از ظرفیت سمن‌های کشاورزی در توسعه روستایی و عشایری
- ۷- فقدان برنامه ساماندهی تحرکات غیراصولی جمعیت شهری و روستایی
- ۸- عدم وجود برنامه‌ای جامع برای بازآفرینی بافت فرسوده روستا
- ۹- شکل‌پذیری و گسترش بدون برنامه کارگاه‌ها و صنایع بزرگ در مزارع، باغات و زمین و زمین‌های پیرامون شهرها و کلان‌شهرها
- ۹- از بین رفتن بافت سنتی روستایی و جایگزینی بافت مسکونی غیررسمی و حاشیه‌ای
- ۱۰- توجه ناکافی به منابع انسانی (جوانان روستایی) در فرایند توسعه روستایی و عشایری
- ۱۱- فقدان پیوند بین سطوح ملی، استانی و محلی طرح‌های توسعه روستایی
- ۱۲- غیرمشارکتی بودن طرح‌ها و فعالیت‌های روستایی (از بالا به پایین)
- ۱۳- پایین بودن سهم روستائیان و عشایر از بودجه‌های سنواتی کشور
- ۱۴- فقدان سازوکار توسعه کارآفرینی محلی در روستاها
- ۱۵- مدیریت امور روستایی با رویکردهای شهری
- ۱۶- عدم تدوین شاخص‌های توسعه روستایی و امور عشایری
- ۱۷- سهم پایین درآمد روستائیان از فعالیت‌های کشاورزی (۱۷ درصد نسبت به میانگین جهانی ۶۵ درصدی)
- ۱۸- روند صعودی شکاف درآمدی بین شهر و روستا
- ۱۹- ضعف در نظام بهره‌برداری
- ۲۰- مهاجرت کشاورزان به شهرها

۱۳. چالش‌های سلامت محصولات کشاورزی و مواد غذایی

- ۱- ضعف دانش و اطلاعات در کارشناسان و تولیدکنندگان نسبت به کیفیت تولید و بازار داخلی و صادرات کشاورزی ارگانیک
- ۲- فقدان قانون ملی کشاورزی ارگانیک

- ۳- عدم حمایت‌های مالی و غیر مالی از کشاورزان برای تبدیل مزارع به کشت ارگانیک
- ۴- عدم پیاده‌سازی و ترویج برچسب ارگانیک برای محصولات کشاورزی
- ۵- عدم وحدت‌رویه بین وزارت جهاد کشاورزی، سازمان استاندارد و سازمان غذا و دارو در تولید محصولات ارگانیک
- ۶- فقدان قانون جامع سلامت مواد غذایی
- ۷- فقدان نظام ردیابی مواد غذایی در زنجیره ارزش
- ۸- ضعف فقدان [توسعه کاربرد فناوری‌های نوین و دانش بنیان در سلامت اجزای زنجیره ارزش مواد غذایی
- ۹- فقدان نظام پایش و ارزیابی مستمر مخاطرات بهداشتی در محصولات گیاهی، دامی و مواد غذایی فراوری شده شده
- ۱۰- فقدان سامانه ثبت و گزارش بیماری‌های غذازاد، بیوتروریسم و طغیان‌هایی با منشأ مواد غذایی
- ۱۱- ضعف فقدان توسعه و ارتقاء اعتباربخشی آزمایشگاه‌ها برای پایش آلاینده‌ها و مخاطرات مواد غذایی

۱۴. چالش‌های صنایع تبدیلی و غذایی

- ۱- ساختار نامناسب صنایع تبدیلی و غذایی به لحاظ گستردگی و تنوع وظایف و مأموریت‌ها
- ۲- وجود تعداد زیاد طرح‌های نیمه‌تمام (با پیشرفت فیزیکی بالای ۶۰ درصد)
- ۳- تعدد دستگاه‌های سیاست‌گذار در تدوین، اعمال و نظارت بر استانداردها
- ۴- حمایت ناکافی و بالا بودن نرخ تسهیلات در بخش صنایع تبدیلی و غذایی
- ۵- فرسوده بودن ماشین‌آلات و عدم استفاده از فناوری‌های نوین
- ۶- ناقص بودن زنجیره ارزش محصولات فراوری شده
- ۷- کمبود واحدهای فرآوری و بسته‌بندی پیشرفته و پراکندگی نامناسب آن‌ها
- ۸- کمبود شرکت‌های دانش‌بنیان در حوزه صنایع تبدیلی و غذایی
- ۹- وابستگی کشور به مواد اولیه وارداتی موردنیاز نگهداری، فرآوری و بسته‌بندی
- ۱۰- تنوع پایین محصولات فرآوری شده
- ۱۱- سهم اندک صادرات محصولات فرآوری شده غذایی از صادرات کل کشور
- ۱۲- عدم برخورداری صنایع تبدیلی و غذایی از مزایای حمایتی بخش کشاورزی
- ۱۳- بالا بودن ضایعات محصولات کشاورزی در زنجیره تولید به‌ویژه مرحله پس از برداشت
- ۱۴- عملیاتی نشدن صندوق حمایت از سرمایه‌گذاری در صنایع تبدیلی و تکمیلی
- ۱۵- کمبود سرمایه در گردش مورد نیاز با توجه به افزایش قیمت مواد اولیه

۱۶- عدم واگذاری کامل کدهای آیسیک مصادیق صنایع تبدیلی از سوی وزارت صمت به وزارت جهاد کشاورزی بر اساس قانون تمرکز

۱۵. چالش ضایعات کشاورزی

- ۱- ضایعات ۳۰ درصدی محصولات کشاورزی
- ۲- اتلاف ۶۰ درصدی آب در بخش کشاورزی (۱۳ میلیارد مترمکعب)
- ۳- وجود ضایعات قابل تأمل در نهاده‌ای کشاورزی
- ۴- وجود ضایعات کیفی در قابل تأمل محصولات کشاورزی
- ۵- اثرگذاری ضایعات محصولات کشاورزی بر کاهش درآمد کشاورزان و افزایش قیمت مصرف‌کنندگان

۱۶. چالش‌های بهره‌وری کشاورزی

- ۱- عدم توجه به بهره‌وری نهاده‌های کشاورزی
- ۲- اثرگذاری بهره‌وری بر کاهش درآمد کشاورزان
- ۳- عدم توجه به روش‌های فناورانه برای ارتقاء بهره‌وری کشاورزی
- ۴- نرخ رشد پایین بهره‌وری سرمایه (۲۹ درصد)
- ۵- نرخ رشد پایین بهره‌وری نیروی کار (۳/۵ درصد)
- ۶- نرخ رشد پایین بهره‌وری کل عوامل تولید (۱۲/۲ درصد)
- ۷- نرخ پایین بهره‌وری آب کشاورزی

چالش‌های ۱۶ گانه فوق با اثرگذاری بر کارایی و بهره‌وری، موجب افزایش هزینه‌های مبادلاتی می‌شوند. در نتیجه موجب کاهش اثربخشی سیاست‌های کشاورزی، امنیت غذایی مردم و رفاه فعالان بخش کشاورزی می‌شود. خروج از چالش‌های مطروحه بالا به نقشه راه مبتنی بر مدیریت سیستمی و هماهنگی‌های بین‌بخشی و برون‌بخشی نیازمند است.

راهبردها و برنامه‌ها

در این برنامه تلاش می‌شود برای گذار از چالش‌ها و ابر چالش‌های بخش کشاورزی بر اساس اصول ۴ گانه "ما می‌توانیم"، "یکبار برای همیشه"، "همه با هم" و "سیاست‌های علم‌پشتیان" در چارچوب مدیریت سیستمی خردمندانه و هوشمندانه عمل شود تا بر اساس سازوکارهای ارتقاء بهره‌وری، افزایش ضریب نفوذ دانش و ارتقاء فناوری‌های کشاورزی، ارزش افزوده متناسب با ظرفیت‌ها و داشته‌های بخش کشاورزی ایجاد و در نهایت به ارتقاء رشد کشاورزی منجر شود و مساعدت نهایی خود را به رشد اقتصاد ملی داشته باشد.

محورهای کلیدی در اسناد بالادستی

در یک جمع‌بندی کلی از اسناد بالادستی می‌توان محورهای کلیدی زیر را به‌عنوان زیرساخت‌ها و بسترهای لازم برای تدوین برنامه تحول‌بخشی کشاورزی مدنظر قرار داد. در چنین چارچوبی می‌توان انتظار داشت انحراف از اسناد بالادستی صورت نگیرد و همه حرکت‌های آتی بخش کشاورزی بر این محورهای کلی تدارک دیده شود:

۱. خودکفایی در تولید محصولات اساسی
۲. رشد اقتصادی و اشتغال‌زایی در بخش کشاورزی
۳. سازماندهی و مدیریت آب و خاک در بخش کشاورزی
۴. حفظ، احیاء، توسعه و بهره‌برداری از منابع طبیعی و ذخایر گیاهی و دامی
۵. حمایت از تولید، تولیدکنندگان و فعالان بخش کشاورزی
۶. توسعه منابع انسانی، دانش و فناوری در بخش کشاورزی
۷. توسعه صنایع تبدیلی، تکمیلی و بسته‌بندی محصولات کشاورزی
۸. اصلاح سیاست‌گذاری و مدیریت در بخش دولتی و بخش غیردولتی بخش کشاورزی
۹. حفاظت از محیط‌زیست در بخش کشاورزی
۱۰. سرمایه‌گذاری در پژوهش‌های منتج به حل مسئله‌ها و تولید فناوری
۱۱. توسعه بازار و تجارت محصولات کشاورزی
۱۲. مدیریت ریسک کشاورزی
۱۳. ارتقای امنیت غذایی
۱۴. جهش کشاورزی
۱۵. اصلاح نظام بازار محصولات کشاورزی
۱۶. افزایش بهره‌وری

چارچوب اندیشه‌ای و عملیاتی حاکم بر برنامه

- این برنامه مبتنی بر اصول و معیارهای زیر می‌باشد:
۱. ایجاد شفافیت در ارائه خدمات به بخش کشاورزی
  ۲. استفاده از مشارکت مردمی
  ۳. برون‌سپاری منتج به چابک‌سازی و ارتقاء بهره‌وری
  ۴. پاسخگویی به ذینفعان کشاورزی
  ۵. عدالت در سیاست‌ها و برنامه‌ها

۶. تأمین رفاه قابل قبول برای همه
۷. تأمین امنیت غذایی برای همه
۸. حفاظت از منابع پایه و محیط‌زیست
۹. فسادستیزی
۱۰. مدیریت اجرایی - عملیاتی جهادی با تأکید بر سه اصل پیشگیری از ریسک‌ها، مشارکت ذینفعان در تصمیم‌گیری و تعاون در عملیات برای تولید اثربخشی قابل قبول
۱۱. حرکت بر مدار اقتصاد مقاومتی و اقتصاد دانش‌بنیان
۱۲. جهش تولید کشاورزی با رویکرد اقتصاد مقاومتی
۱۳. روستا کانون تولید کشاورزی
۱۴. نگاه سازمانی داشتن به کل بخش کشاورزی
۱۵. حمایت از سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی
۱۶. عشایر پشتوانه تأمین امنیت پروتئینی کشور

الف - مأموریت کشاورزی

تأمین امنیت غذایی پایدار مردم، امنیت معیشتی پایدار کشاورزان و امنیت درآمدی فعالان زنجیره تأمین کشاورزی مبتنی بر ظرفیت‌ها و داشته‌های ملی با رویکرد جهادی و استفاده از دیپلماسی کشاورزی برای دستیابی به جایگاه برتر در منطقه آسیای جنوب غربی

ب - اهداف کلان کشاورزی

۱. بهره‌برداری مطلوب از منابع پایه آب‌و خاک و سایر بسترهای تولیدی و منابع طبیعی در چارچوب نظام برنامه‌ریزی سیستمی با هدف ارتقاء بهره‌وری و کارایی
۲. دستیابی به خودکفایی در محصولات اساسی و افزایش ضریب خوداتکایی در سایر محصولات کشاورزی موجود در سبد غذایی و جهش تولید کشاورزی مبتنی بر هدفمندسازی و هوشمندسازی کشاورزی در راستای تأمین امنیت غذایی پایدار
۳. توسعه صادرات محصولات کشاورزی دارای مزیت نسبی و ارزش‌افزوده بالا با حفظ ظرفیت‌های زیستی، رعایت مؤلفه آب‌مجازی و اجتناب از خام‌فروشی و فله‌فروشی در چارچوب بهبود تراز تجاری محصولات کشاورزی
۴. ایجاد سامانه جامع داده و اطلاعات از زنجیره‌های تأمین کشاورزی در کل جغرافیای کشاورزی ایران برای پشتیبانی از سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری‌های کشاورزی
۵. ارتقاء نظام مشارکت جمعی فعالان کشاورزی در حوزه تصمیم‌گیری و تولید محصولات کشاورزی
۶. ایجاد تنوع در نظام تأمین مالی کشاورزی و افزایش سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی
۷. استفاده از سیاست‌های هوشمندانه، جامع و نوآورانه در بخش کشاورزی

۸. یکپارچه‌سازی و هوشمندسازی نظام پشتیبان خدماتی از بخش کشاورزی
۹. معماری جدید تشکلهای صنفی کشاورزی در چارچوب تعریف مأموریت‌های عملیاتی
۱۰. معماری جدید تحقیقات کشاورزی بر مبنای مدل هم‌افزایی منطقه‌ای برای حل مسئله‌های مهم محلی
۱۱. تغییر رویکرد از کشاورزی تولیدمحور به کشاورزی بازارمحور با تمرکز بر زنجیره عرضه ارزش و کشاورزی قراردادی
۱۲. نگاه بلندمدت به قوانین و مقررات کشاورزی منتج به بهبود فضای کسب‌وکارهای کشاورزی
۱۳. توسعه کشاورزی ارگانیک و گیاهان دارویی با هدف تقویت سبب صادراتی
۱۴. سیاست‌زدایی سیاست‌های متضاد و تنقیح قوانین متعارض کشاورزی و منابع طبیعی
۱۵. ارتقاء نظام حکمرانی آب مبتنی بر مدیریت واحد آب و خاک کشاورزی
۱۶. استفاده از نظام مدیریتی واحد و پاسخگوی توسعه روستایی و عشایری
۱۷. مدیریت و فرماندهی واحد و هوشمندانه توسعه کشاورزی و روستایی

ج- راهبردها و برنامه‌ها

۱. تأمین مالی و سرمایه‌گذاری کشاورزی

- ۱- تقویت و توسعه صندوق‌های حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی
- ۲- تنوع‌بخشی در نظام تأمین منابع اعتباری و مالی
- ۳- بهبود ساختار و افزایش سرمایه بانک کشاورزی
- ۴- افزایش سهم سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی
- ۵- پیگیری تخصیص سهم تسهیلات بانک‌های عامل غیر تخصصی به بخش کشاورزی
- ۶- ارائه تسهیلات بدون محدودیت برای توسعه فعالیت‌های دامپروری و کشاورزی
- ۷- بازنگری در تخصیص منابع مالی (تکلیفی و غیرتکلیفی) به زیربخش کشاورزی در راستای سیاست‌های وزارت جهاد کشاورزی
- ۸- استفاده از روش‌های تأمین مالی اسلامی مانند استصناع (سفارش ساخت)
- ۹- استفاده از روش‌های تأمین مالی متناسب با ویژگی‌های بخش روستایی ایران
- ۱۰- استفاده از روش‌های تأمین مالی تهرتری
- ۱۱- استفاده از روش‌های تأمین مالی مبتنی بر مشارکت در تولید (سهم‌بری یا هم‌تولید)
- ۱۲- استفاده از ظرفیت صندوق توسعه ملی برای توسعه کشاورزی
- ۱۳- استفاده از ظرفیت‌های مالی تشکلهای صنفی کشاورزی
- ۱۴- حمایت از سرمایه‌گذاری در زنجیره ارزش محصولات اساسی کشاورزی متناسب با جایگاه و سهم بخش در ارزش‌افزوده و اشتغال
- ۱۵- تأمین مالی بر اساس اولویت‌های سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی

- ۱۶- استفاده از روش‌های نوین تأمین مالی بخش کشاورزی از جمله استفاده از اوراق گام و بورس با کمک بانک مرکزی برای تأمین مالی زنجیره ارزش
- ۱۷- استفاده از روش تأمین مالی فاکتورینگ (مبتنی بر قرارداد) در پروژه‌های بخش کشاورزی
- ۱۸- حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در کشاورزی
- ۱۹- توسعه الگوهای تأمین مالی زنجیره ارزش و کشاورزی قراردادی
- ۲۰- حمایت از اجرای طرح‌های بزرگ (مگا پروژه‌ها) در کل زنجیره تولید محصولات کشاورزی و غذایی
- ۲۱- توسعه الگوی مشارکت عمومی - خصوصی در توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی

۲. مدیریت زنجیره‌های تأمین کشاورزی

- ۱- تقویت و توسعه بورس کالاهای کشاورزی
- ۲- راه‌اندازی بورس‌های تخصصی منطقه‌ای
- ۳- کاهش ضایعات از طریق نهادینه کردن کشاورزی قراردادی
- ۴- توسعه صنایع تبدیلی و غذایی بخش کشاورزی
- ۵- تنظیم بازار محصولات کشاورزی از طریق مدیریت عرضه و تقاضای کالاهای کشاورزی
- ۶- راه‌اندازی مرکز مدیریت هوشمند زنجیره تأمین کشاورزی
- ۷- تنظیم برنامه کشت قراردادی و فراسرزمینی به منظور تقویت زنجیره تأمین محصولات کشاورزی و تأمین کمبود محصولات راهبردی کشور
- ۸- استفاده از ظرفیت تشکل‌های صنفی کشاورزی در بازاریابی محصولات و نهاده‌های کشاورزی
- ۹- استفاده کارآمد از ظرفیت سازمان تعاون روستایی در بازاریابی محصولات کشاورزی
- ۱۰- برنامه‌ریزی برای گذار از دولت خریدار به دولت ناظر و سیاست‌گذار محصولات اساسی کشاورزی
- ۱۱- لحاظ دامنه قابل قبول نوسانات قیمتی محصولات کشاورزی حداقل در طول یک دوره تولید
- ۱۲- راه‌اندازی حسابداری کالاهای کشاورزی
- ۱۳- توسعه و تکمیل زنجیره ارزش محصولات کشاورزی با کمک شرکت‌های پشتیبان

۳. مدیریت و سیاست کشاورزی

- ۱- تهیه و تدوین نقشه راه اقتصاد کشاورزی
- ۲- توجه به مدیریت جهادی با ریسک‌پذیری بالا در حوزه تأمین امنیت غذایی
- ۳- تحول هدفمند مدیریتی مبتنی بر خردمحوری (نفوذ دانش به بخش کشاورزی)
- ۴- استفاده از سیستم سنجش هوشمند تأمین امنیت غذایی و امنیت معیشتی کشاورزان برای همسوسازی مدیران
- ۵- ایجاد اتاق فکر کارآمد و ساختارمند در جهاد کشاورزی

- ۶- مطالعات آینده‌پژوهشی در بخش کشاورزی
- ۷- افزایش تاب‌آوری بخش کشاورزی در برابر تکان‌ها به‌ویژه ارزی، تورم نهاده‌ها و تحریم‌ها
- ۸- هدفمندسازی حمایت‌های یارانه‌ای از بخش کشاورزی
- ۹- هماهنگ‌سازی سیاست‌های برون‌بخشی به‌ویژه بانکی و صنعتی با نیازهای کشاورزی
- ۱۰- اتخاذ سیاست‌های حمایتی مؤثر تولیدکنندگان بخش کشاورزی
- ۱۱- ثبات در سیاست گذاری و پرهیز از تصمیم‌گیری و سیاست گذاری لحظه‌ای در حوزه کشاورزی به ویژه صادرات و واردات
- ۱۲- ایجاد مرکز ملی سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری کلان کشاورزی
- ۱۳- ایجاد سامانه جامع داده و اطلاعات مدیریتی و پایش و ارزیابی سیاست‌ها و برنامه‌های بخش کشاورزی
- ۱۴- چابک‌سازی بخش کشاورزی با تمرکز بر امور تولی‌گری، بهره‌گیری از خدمات الکترونیک و برون‌سپاری کلیه امور تصدی‌گری غیرحاکمیتی
- ۱۵- ایجاد نظام سنجش، پایش و ارزیابی مستمر کلیه امور تولی‌گری و تصدی‌گری بخش کشاورزی

۴. تأمین امنیت غذایی پایدار

- ۱- استمرار خودکفائی در محصولات اساسی و ارتقاء ضریب خوداتکایی در سایر محصولات کشاورزی
- ۲- افزایش تولید شیر و مواد پروتئینی از طریق توسعه دامپروری‌های صنعتی و سنتی
- ۳- اصلاح الگوی تولید و مصرف علوفه مبتنی بر تولید علوفه‌های کیفی و کم‌آب‌بر
- ۴- کاهش وابستگی به بذر وارداتی به‌ویژه در سبزی و صیفی، دانه‌های روغنی و گیاهان صنعتی و دارویی از طریق حمایت از شرکت‌های فناور حوزه بذر
- ۵- توسعه فعالیت‌های آبی‌پروری در آب‌های داخلی و فعالیت‌های صیادی در آب‌های بین‌المللی
- ۶- تشویق کشاورزان برای توجه بیشتر به تولید محصول سالم و ارگانیک
- ۷- توسعه کشت گیاهان دارویی و صنایع جانبی آن
- ۸- توسعه کشت در محیط‌های کنترل‌شده و گلخانه‌ها
- ۹- تبدیل ضایعات محصولات کشاورزی برای تغذیه دام
- ۱۰- عملیاتی‌سازی توسعه کشاورزی مبتنی بر قرارداد در جغرافیای کشاورزی ایران
- ۱۱- استفاده از ظرفیت نهادها و تشکل‌های صنفی کشاورزی برای توسعه این بخش
- ۱۲- نهادسازی در حوزه اجرای الگوی کشت با سبذگردانی
- ۱۳- توسعه و ترویج مردم به کشاورزی شهری
- ۱۴- استفاده از ظرفیت اوراق مشارکت برای پشتیبانی طرح‌های کشاورزی

۱۵- حمایت از احیای کامل مرغ لاین آرین

۵. مدیریت ریسک‌های کشاورزی

- ۱- ارتقاء پوشش بیمه‌ای ریسک‌های تولید
- ۲- ایجاد بیمه درآمدی برای محصولات کشاورزی
- ۳- ایجاد مرکز مدیریت ریسک کشاورزی
- ۴- افزایش ضریب نفوذ بیمه به‌ویژه در محصولات اساسی از طریق بازاریابی بیمه (ارتقاء ضریب نفوذ به ۰/۲)
- ۵- طراحی نظام بیمه‌ای پویا متناسب با ریسک‌های نوظهور کشاورزی
- ۶- طراحی نظام بیمه‌ای انعطاف‌پذیر مبتنی بر طول دوره رشد
- ۷- ایجاد صندوق تثبیت درآمدی توسط تشکلهای صنفی کشاورزی
- ۸- پایش و تحلیل اطلاعات هواشناسی کشاورزی برای مدیریت ریسک‌های کشاورزی
- ۹- انتقال به موقع اطلاعات هواشناسی کشاورزی به کشاورزان با شبکه رسانه‌های جمعی، ظرفیت نهادهای روستایی و پلت‌فرم‌های کاربردی

۶. دیپلماسی کشاورزی و بهبود تراز تجاری

- ۱- تقاضامحور کردن تولید و صادرات محصولات کشاورزی (تولید بازار محور)
- ۲- شناسایی و ایجاد بازارهای جدید صادراتی محصولات کشاورزی
- ۳- ایجاد خوشه‌ها و شرکتهای مادر تخصصی صادراتی محصولات کشاورزی
- ۴- بهبود تراز تجاری کشاورزی با کاهش واردات از طریق خودکفایی و افزایش ضریب خوداتکایی کشاورزی
- ۵- ارتقاء تراز تجاری کشاورزی با حمایت از صادرات محصولات دارای ارزش افزوده بالا و مزیت نسبی
- ۶- شناسایی حوزه‌های متأثر از تحریم در ارکان امنیت غذایی و اقدام‌های لازم برای خنثی‌سازی و کم اثر کردن تحریم‌ها
- ۷- طراحی تعرفه‌های وارداتی انعطاف‌پذیر دارای دامنه عمل متناسب با نیازهای داخلی و اصلاح تعرفه‌های موجود
- ۸- ایجاد نشان‌های تجاری و اختصاص مشوق‌های صادراتی به صادرات محصولات کشاورزی
- ۹- الزام صادرکنندگان به رعایت مجوزهای صادراتی زمان‌دار (سه‌میه‌های صادراتی)

- ۱۰- برنامه کنترل واردات محصولات کشاورزی از طریق سهمیه‌های نرخ تعرفه (ترکیبی از سهمیه و نرخ تعرفه)
- ۱۱- ایجاد ائتلاف بین بازرگانان محصولات کشاورزی برای برندسازی و تبلیغات در عرصه بین‌الملل
- ۱۲- توسعه پایانه‌های صادراتی محصولات کشاورزی
- ۱۳- تقویت دیپلماسی کشاورزی
- ۱۴- ایجاد کریدورهای سبز کشاورزی به منظور مقابله با تحریم‌ها
- ۱۵- اعزام رایزن کشاورزی به کشورهای هدف صادراتی
- ۱۶- جذب سرمایه، منابع مالی و فناوری پیشرفته داخلی و خارجی برای تولید محصولات صادرات محور
- ۱۷- تدوین تقویم مناسب تولید و تحویل محصولات صادرات محور
- ۱۸- اعطای معافیت هدفمند به ماشین‌آلات و کالاهای واسطه‌ای مورد نیاز محصولات صادرات محور (در صورت نبود پتانسیل تولید در داخل)
- ۱۹- استفاده از تجارب کشورها و سازمان‌های بین‌المللی در حوزه ی کشاورزی
- ۲۰- اجازه واردات موقت گندم برای استفاده از ظرفیت خالی سیلوها و واحدهای تولید آرد به منظور فرآوری و صادرات
- ۲۱- تدوین برنامه توسعه صادرات غذای سالم، طیب و حلال

۷. حمایت از کانون‌های تولید روستایی و عشایری و کشاورزان آینده

- ۱- ایجاد نظام مدیریت واحد و یکپارچه توسعه روستایی (ارائه لایحه سازمان جهادسازندگی روستایی)
- ۲- توانمندسازی عشایر و روستائیان به منظور بهبود و ارتقاء سطح زندگی آن‌ها شهری و جلوگیری از مهاجرت بی‌رویه و حاشیه‌نشینی
- ۳- برنامه طراحی الگوی مناسب توسعه روستایی و عشایری تولید محور متناسب با برنامه توسعه ملی
- ۴- تدوین برنامه حمایت از سرمایه‌گذاری و اعطای تسهیلات مناسب برای تنوع‌بخشی به مشاغل روستایی و عشایری
- ۵- استفاده از ظرفیت سمن‌های کشاورزی در توسعه روستایی و عشایری
- ۶- حمایت از روستا و عشایر به‌عنوان یک کسب‌وکار یکپارچه و کانون تولید محصولات کشاورزی
- ۷- ایجاد باشگاه کشاورزان جوان در روستاها برای حمایت از ماندگاری و ایجاد اشتغال
- ۸- برنامه تربیت کشاورزان آینده
- ۹- تبدیل مراکز خدمات کشاورزی روستایی به کانون‌های افزایش بهره‌وری با استفاده از ظرفیت کارورزی دانشجویان کشاورزی و اجرای طرح «فرصت مطالعاتی مزرعه» برای اعضای هیئت علمی

۱۰- تهیه و اجرای طرح «هادی کشاورزی» برای تمامی روستاهای کشور براساس الگوی کشت

۸. افزایش بهره‌وری کشاورزی

- ۱- بهبود فرایند تولید تا مصرف محصولات کشاورزی
- ۲- توسعه صنایع تبدیلی و غذایی
- ۳- انتقال دانش و تجربه از مزارع پیشرو و نمونه‌های برتر کشاورزی به مزارع با بهره‌وری متوسط و پایین
- ۴- توسعه باغات در اراضی شیب‌دار و مستعد دیم
- ۵- افزایش بهره‌وری و کارایی مصرف انرژی در بخش کشاورزی
- ۶- افزایش تولید، جذب و انتشار دانش و فناوری کاربردی موردنیاز بخش کشاورزی
- ۷- توسعه تحقیقات مسئله‌محور در بخش کشاورزی
- ۸- افزایش عملکرد در واحد سطح و افزایش بهره‌وری در تولید محصولات کشاورزی با اولویت محصولات دارای مزیت نسبی و با ارزش صادراتی بالا
- ۹- توسعه ارقام با نیاز آبی کمتر و سازگار با شوری، مقاوم به خشکی
- ۱۰- حمایت از توسعه گلخانه‌ها و انتقال کشت از فضای باز به فضای کنترل‌شده
- ۱۱- بازپرختی پساب‌ها، مدیریت آب‌های نامتعارف و مدیریت آب مجازی
- ۱۲- طراحی و اجرای الگوی کشت زراعی با تأکید بر محصولات اساسی
- ۱۳- ارتقاء بهره‌وری آب در چارچوب سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی
- ۱۴- توجه به ظرفیت و مزیت‌های اقتصادی مناطق مختلف کشور برای برنامه‌ریزی تولید محصولات کشاورزی
- ۱۵- برق‌دار کردن چاه‌های کشاورزی دارای پروانه بهره‌برداری
- ۱۶- گسترش سامانه‌های آبیاری نوین و بهبود ضریب مکانیزاسیون کشاورزی
- ۱۷- بهره‌گیری از ظرفیت‌های بلااستفاده کشور از جمله توسعه گیاهان مقاوم به شوری
- ۱۸- توسعه زیرساخت‌ها و تسهیل تولید و عرضه نهال گواهی‌شده
- ۱۹- ایجاد اکوسیستم کشاورزی با راه‌اندازی شهرک‌های کشاورزی
- ۲۰- توسعه کشت و صنعت‌های بزرگ مقیاس
- ۲۱- تدوین استاندارد برای محصولات کشاورزی

۹. استفاده از ظرفیت نهادها و تشکل‌های کشاورزی

- ۱- حمایت و تقویت نهادها و تشکل‌های کشاورزی
- ۲- استفاده از ظرفیت تشکل‌های کشاورزی در بازاریابی و تجارت محصولات و نهاده‌های کشاورزی
- ۳- مشارکت تشکل‌های صنفی کشاورزی در سیاست‌گذاری تنظیم بازار کشاورزی
- ۴- نظارت، ساماندهی و حمایت از تشکل‌های صنفی براساس نظام معیار و سامانه هوشمند نظارت مردمی
- ۵- استفاده از ظرفیت سمن‌های کشاورزی برای مشارکت در اجرای طرح‌های کشاورزی و منابع طبیعی در چارچوب ضوابط و قوانین
- ۶- برنامه توانمندسازی تشکل‌های صنفی کشاورزی
- ۷- استفاده از ظرفیت انجمن‌های علمی کشاورزی در بهبود تولیدات بخش کشاورزی
- ۸- استفاده از ظرفیت مشارکتی سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی، سازمان نظام دامپزشکی و اتاق اصناف کشاورزی ایران (نظام صنفی کشاورزی) در سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و مدیریت کشاورزی

۱۰. توسعه کشاورزی دانش‌بنیان و هوشمند

- ۱- سرمایه‌گذاری در انتقال دانش و فناوری روز به بخش کشاورزی
- ۲- اصلاح فرایند جذب با رویکرد نیروی انسانی توانمند و خلاق در تحقیقات کشاورزی
- ۳- برنامه حمایت و پشتیبانی از شرکت‌های دانش‌بنیان و پارک‌های علم و فناوری کشاورزی و پژوهش‌های غیردولتی کشاورزی
- ۴- طراحی و ایجاد نظام جامع آمار و اطلاعات هوشمند بخش کشاورزی
- ۵- توسعه سرمایه‌گذاری در تحقیقات نهاده‌های وارداتی به‌ویژه بذر
- ۶- ایجاد و توسعه فن‌بازارهای کشاورزی
- ۷- مأموریت‌محور کردن هر یک از مراکز تحقیقاتی بر روی چند مسئله محوری محلی
- ۸- اقتصادی کردن تحقیقات کشاورزی به جهت اثربخشی در سطح واحدهای کشاورزی
- ۹- پشتیبانی عملیاتی و بیمه‌ای از تحقیقات کشاورزی در سطح واحدهای کشاورزی
- ۱۰- تدوین برنامه راهبردی تحقیقات برای تولید ستاده‌های منتج به حل مسئله‌های کشاورزی و فناوری‌های دارای ارزش تجاری شدن
- ۱۱- همگرا و هم‌افزاسازی نهاد تحقیقات کشاورزی با دانشگاه/دانشکده‌های کشاورزی و منابع طبیعی
- ۱۲- حمایت از ایده‌های نو و شتاب‌دهنده‌های در بخش کشاورزی
- ۱۳- توسعه نظام نوین ترویج و انتقال فناوری

- ۱۴- پیاده‌سازی مدل "فرصت مطالعاتی مزرعه" برای اعضای هیئت علمی و محققین سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
- ۱۵- توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان و فناور در بخش کشاورزی
- ۱۶- ارتباط مؤثر با رسانه‌ها و استفاده از ظرفیت آن‌ها برای ترویج و توسعه دانش کشاورزی
- ۱۷- برنامه‌ریزی و حمایت یارانه‌ای برای نفوذ دانش و فناوری‌ها در بخش کشاورزی
- ۱۸- اولویت سفارش و انعقاد قرارداد با شرکت‌های دانش‌بنیان و فناور کشاورزی
- ۱۹- استفاده از روش تأمین مالی جمعی برای پشتیبانی مالی شرکت‌های دانش‌بنیان و فناور کشاورزی
- ۲۰- ایجاد پارک‌های علم و فناوری کشاورزی در قطب‌های تولید
- ۲۱- تقویت نقش آفرینی صاحبان دانش مهندسی و افزایش نفوذ دانش در محیط کشاورزی (نهادسازی و ایجاد شبکه غیردولتی انتقال و اشاعه دانش و فناوری‌های جدید)
- ۲۲- توسعه و بکارگیری زیرساخت‌های مناسب سخت‌افزاری و نرم‌افزاری برای جمع‌آوری، ذخیره‌سازی و تحلیل داده‌های مکان مینا و غیر مکانی
- ۲۳- توسعه، تولید و بهره‌گیری از کلیه داده‌ها و کاداستر تولید شده توسط سازمان‌های متولی
- ۲۴- استفاده از فناوری‌های هواپایه و فضاپایه سنجش از دور در راه‌اندازی، توسعه و بکارگیری مستمر از سامانه کشاورزی هوشمند در راستای افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی
- ۲۵- استفاده از منابع اطلاعاتی پایه‌ای کشور، فناوری‌های اینترنت اشیا، جمع‌سپاری و هوش مصنوعی در سامانه کشاورزی هوشمند در راستای پایش سطوح زیرکشت و مقدار تولید محصولات کشاورزی
- ۲۶- توسعه آموزش و ترویج کشاورزی هوشمند و توانمندسازی بهره‌برداران کشاورزی و جامعه روستایی و عشایری.
- ۲۷- توسعه بسترهای حاکمیتی و تسهیل فضای کسب‌وکارهای دانش‌بنیان و شتاب‌دهنده‌ها در حوزه کشاورزی هوشمند

۱۱. جهش تولید کشاورزی

- ۱- اجرای الگوی کشت برمبنای آمایش سرزمین (قطب‌های تولید کشاورزی)
- ۲- عملیاتی‌سازی کشاورزی قراردادی با هدف رسیدن به کشاورزی تجاری
- ۳- حمایت از کشاورزات طبقاتی و شهری
- ۴- افزایش سطح زیر کشت دیم و افزایش عملکرد در واحد سطح
- ۵- کاهش ضایعات کشاورزی
- ۶- تأمین نهاده‌های فناورانه

- ۷- برنامه ریزی برای مدیریت یکپارچه اراضی کشاورزی با تشکیل تعاونی‌های تولید و شرکت‌های سهامی زراعی
- ۸- افزایش بهره‌وری نهاده‌های کشاورزی
- ۹- توسعه سطح زیرکشت محصولات باغی با ارزش افزوده بالا
- ۱۰- برنامه‌ریزی برای احداث انبارهای چندمنظوره و فنی و سردخانه‌های کشور بر اساس مکان‌یابی علمی و ظرفیت تولید
- ۱۱- برنامه ارتقاء فناوری و کیفیت ماشین‌آلات و ادوات کشاورزی
- ۱۲- برنامه حمایت مؤثر از توسعه و ارتقاء ضریب و درجه مکانیزاسیون و جایگزینی ماشین‌های فرسوده
- ۱۳- برنامه حمایت از تشکیل و تقویت تعاونی‌ها و تشکل‌های ارائه خدمات مکانیزاسیون کشاورزی
- ۱۴- طراحی و اجرای بسته مشوق برای اجرای الگوی کشت تحت عنوان «جایزه اجرای الگوی کشت»
- ۱۵- تهیه طرح جامع کشاورزی برای ۶۰۹ دشت کشور براساس الگوی کشت و وضعیت بیلان آبی

۱۲. حمایت از صنایع تبدیلی و غذایی

- ۱- لزوم متولی واحد در حوزه فرآوری محصولات کشاورزی
- ۲- برخورداری از مزایای قانونی بخش کشاورزی به‌ویژه نرخ سود تسهیلات
- ۳- نوسازی ماشین‌آلات و استفاده از فناوری‌های نوین
- ۴- تکمیل زنجیره ارزش محصولات فرآوری‌شده به‌منظور بهره‌گیری از محصولات جانبی و ضایعات تولید
- ۵- توسعه واحدهای فرآوری و بسته‌بندی پیشرفته در قطب‌های ایران
- ۶- کاهش وابستگی صنایع فرآوری به مواد اولیه وارداتی
- ۷- افزایش تنوع محصولات فرآوری شده
- ۸- حمایت از تولید محصولات غذایی صادراتی متناسب با استانداردهای بازار هدف
- ۹- ارتقاء جایگاه دفتر توسعه صنایع تبدیلی و غذایی در وزارت جهاد کشاورزی
- ۱۰- تهیه و اجرای طرح آمایش صنایع تبدیلی و غذایی محصولات کشاورزی در کشور
- ۱۱- حمایت از سرمایه‌گذاری کلان صنایع تبدیلی و غذایی محصولات کشاورزی (به خصوص محصولات باغی، گیاهان دارویی و شیلاتی)
- ۱۲- افزایش میزان اعتبارات به‌منظور اعطای تسهیلات سرمایه در گردش
- ۱۳- کاهش تعرفه‌های صادراتی محصولات فرآوری شده در چرخه ورود موقت

- ۱۴- توسعه باران‌دازها و واحدهای سردخانه‌ای کوچک و فناوری‌های پس از برداشت در کنار مزارع و باغات
- ۱۵- تولید فراورده‌های دانش‌بنیان از قبیل اسانس‌ها و عصاره‌های و ترکیبات غذایی، اسیدهای آمینه، ویتامین‌ها، افزودنی‌های غذایی و... از گیاهان دارویی و سایر محصولات کشاورزی
- ۱۶- فراوری و تبدیل ضایعات، زائدات و پسماندهای کشاورزی (تولید کود و نهاده‌های دامی، فراورده‌های تخمیری و...)
- ۱۷- تسریع در تکمیل طرح‌های نیمه تمام (با پیشرفت فیزیکی بالای ۶۰٪) صنایع تبدیلی و غذایی
- ۱۸- بازرگری و تسهیل در رویه صدور مجوزهای مورد نیاز در احداث صنایع تبدیلی و غذایی

۱۳. حمایت از منابع طبیعی و آبخیزداری

- ۱- ارائه لایحه قانون جامع آبخیزداری
- ۲- توسعه زراعت چوب
- ۳- صیانت از جنگل‌های هیرکانی، زاگرس، جنوب و مناطق مرکزی ایران
- ۴- حفاظت از بسترهای تولید در اجرای قانون جلوگیری از تغییر کاربری اراضی کشاورزی
- ۵- شتاب‌بخشی به توسعه فعالیت‌های زیربنایی آبخیزداری و آبخوانداری و بیابان‌زدایی
- ۶- مدیریت، اصلاح و احیا و غنی‌سازی رویشگاه‌های مرتعی و توسعه و فرآوری گیاهان دارویی
- ۷- توسعه تحقیقات کاربردی با تقویت ارتباط بخش‌های اجرایی و تحقیقاتی و فعال‌سازی آن
- ۸- حذف دام غیر مجاز و مازاد بر ظرفیت مراتع از طریق ایجاد مشاغل جایگزین
- ۹- تقویت رویکرد مرتعداری تلفیقی و بهره‌گیری از سایر کارکردها و جنبه‌های اقتصادی مرتع علاوه بر تولید علوفه
- ۱۰- ساماندهی زراعت زیر اشکوب از جنگل‌های کشور
- ۱۱- تقویت و ارتقاء جایگاه تشکیلات مدیریت منابع طبیعی و آبخیزداری در کشور متناسب با شرایط و نیاز روز و تقویت ابعاد مختلف حفظ، احیاء، توسعه و بهره‌برداری از منابع طبیعی
- ۱۲- مدیریت اکروتوریسم و اکوتوریسم مبتنی بر حفاظت از منابع طبیعی
- ۱۳- تقویت مشارکت واقعی و موثر مردم در حفظ منابع طبیعی کشور
- ۱۴- اجرای کامل قانون استراحت جنگل (طرح تنفس) و حذف کامل بهره‌برداری چوبی از جنگل‌های هیرکانی شمال کشور
- ۱۵- بهره‌برداری از ظرفیت‌های اقتصادی منابع طبیعی با رعایت اصل حفاظت
- ۱۶- توسعه بیمه مراتع
- ۱۷- به اتمام رساندن ممیزی مراتع و تهیه طرح‌های مرتعداری برای تمامی عرصه‌ها

- ۱۸- شناسایی و بهره‌گیری از تمامی ظرفیت‌های مناطق بیابانی
- ۱۹- تجهیز یگان حفاظت از منابع طبیعی کشور
- ۲۰- استفاده از فناوری‌های نوین به کمک پهپادها و رصدهای ماهواره‌ای در امر حفاظت از منابع طبیعی
- ۲۱- گسترش سامانه‌های هوشمند و پایگاه‌های اطفاء حریق منابع طبیعی و استقرار بالگرد آتش‌نشان جنگل‌ها و مراتع در سطح کشور
- ۲۲- تقویت حمایت‌های قانونی و معیشتی از جنگل‌بانان
- ۲۳- ساماندهی و نظام‌مند کردن مشارکت مردم، سازمان‌های مردم‌نهاد و همیاران طبیعت
- ۲۴- به‌روز نمودن قوانین و مقررات حفاظت و بهره‌برداری از منابع طبیعی کشور
- ۲۵- پیاده‌سازی الگوی مدیریت جامع حوزه‌های آبخیز با پیگیری تصویب الزامات قانونی
- ۲۶- اتمام صدور سند برای تمامی اراضی منابع طبیعی
- ۲۷- جلوگیری از ادغام و اقدام به تقویت پژوهش‌گده حفاظت خاک و آبخیزداری

۱۴. مدیریت منابع انسانی

- ۱- ایجاد نظام پاداش و انگیزه کار جهادی مبتنی بر عملیاتی‌سازی مأموریت‌ها در عرصه تولید کشاورزی
- ۲- ارتقاء حوزه رفاهی کارکنان وزارت جهاد کشاورزی
- ۳- جذب نیروی انسانی متخصص در وزارت جهاد کشاورزی
- ۴- توجه جدی به آموزش‌های کاربردی و مهارتی در بخش کشاورزی
- ۵- جذب نیروی کارشناسی مورد نیاز در وزارت جهاد کشاورزی
- ۶- اجرای طبقه‌بندی مشاغل برای شاغلین وزارت جهاد کشاورزی
- ۷- اجرای نظام پاداش و جبران خدمات برای افزایش انگیزه کارکنان وزارت جهاد کشاورزی

۱۵. بهبود فضای کسب و کار و تسهیل فرایند صدور مجوزها

- ۱- الزام بانک‌ها به عدم استعلام مجدد مجوزها و نیز طرح نویسی‌های مجدد
- ۲- ساماندهی فرایندهای موازی مربوط به مجوزهای بخش کشاورزی در خارج از وزارت جهاد کشاورزی (جلوگیری از پرداخت هزینه‌های خارج بخش از جمله دهیاری‌ها، بخشداری‌ها، شهرداری‌ها، اوقاف و ...)
- ۳- ارتباط مستمر با هیات مقررات‌زدایی و بهبود فضای کسب و کار و ارائه مسایل و چالش‌های مرتبط با مجوزها و استعلام‌ها
- ۴- ایجاد پنجره واحد کشاورزی سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی
- ۵- افزایش درصد صدور مجوز نسبت به تقاضا (در حال حاضر ۴۵ درصد)

۶- استفاده از ظرفیت‌های درآمدزایی اگروتوریسم و اکوتوریسم

۱۶. مدیریت واحد آب و خاک کشاورزی

- ۱- مدیریت یکپارچه و واحد آب و خاک کشور
- ۲- بازطراحی، ساماندهی، استقرار و بهینه‌سازی نظام بهره‌برداری از آب و خاک
- ۳- توسعه الگوهای کشت متناسب با شرایط اقلیمی و جغرافیایی مناطق مختلف کشور در راستای تحقق سازگاری با تغییرات اقلیمی
- ۴- توسعه فناوری‌های نوین در حوزه‌های آبیاری و کاهش تبخیر در مزارع و باغات برای افزایش بهره‌وری
- ۵- توسعه نظام حفاظت، اصلاح و احیاء خاک از طریق احیاء و مرمت قنوت، تسطیح و یکپارچه‌سازی اراضی
- ۶- توسعه طرح‌های کوچک و زودبازده تامین آب
- ۷- توسعه و بهسازی شبکه‌های آبیاری و زهکشی و انهار آبرسانی
- ۸- توسعه نظام کنترل کاربری اراضی زراعی و باغی
- ۹- تدوین آیین‌نامه‌های اجرایی قانون حفاظت از خاک، تصویب آن در دولت و اجرای کامل آن ۱۰-
- جلوگیری از تخریب و فرسایش خاک‌های حاصلخیز کشور
- ۱۱- توسعه و بهسازی آب‌بندان‌ها و احیاء و مرمت قنوت
- ۱۲- توسعه مطالعات و پژوهش‌های مربوط پایش کیفیت خاک‌های کشاورزی و ایجاد بانک اطلاعاتی خاک‌های کشور
- ۱۳- توسعه آبیاری زیرسطحی هوشمند و پیشرفته در محصولات اساسی کشور باهدف افزایش بهره‌وری آب
- ۱۴- اصلاح و بازنگری قوانین مربوط به حوزه مدیریت و حفاظت آب و خاک
- ۱۵- تجهیز نمودن نقاط تحویل حجمی آب به ابزارهای مناسب اندازه‌گیری
- ۱۶- ایجاد سامانه‌های هوشمند آمار و اطلاعات به‌ویژه در خصوص منابع و مصارف آب
- ۱۷- توسعه کشت‌های مترکم گلخانه‌ای و انتقال تولید سبزی و صیفی از فضای باز به گلخانه
- ۱۸- استفاده از ظرفیت تسهیلات بانکی و اوراق مشارکت در اجرای طرح‌های آب و خاک
- ۱۹- بهبود مدیریت افزایش راندمان و کارایی انتقال و مصرف آب کشاورزی
- ۲۰- تعیین نظام بهره‌برداری در طرح‌های کلان کشاورزی اجرا شده مثلاً ۵۵۰ هزار هکتاری خوزستان و ایلام و همچنین ۴۶ هزار هکتاری سیستان

۱۷. توسعه محصولات ارگانیک کشاورزی

- ۱- تهیه و تدوین لایحه قانون ملی کشاورزی ارگانیک ایران
- ۲- شناسایی مناطق مستعد برای توسعه کشاورزی ارگانیک
- ۳- آموزش کشاورزان در مورد مفاهیم و عملیات کشاورزی ارگانیک.
- ۴- آموزش مصرف‌کنندگان با هدف افزایش آگاهی آنها در مورد محصولات ارگانیک
- ۵- فراهم کردن زیرساخت‌های لازم برای پژوهش و آموزش کشاورزی ارگانیک.
- ۶- تدوین سازوکارهای نظارتی قوی برای نظارت بر محصولات ارگانیک در بازار و صدور گواهی (برچسب‌گذاری) تولید توسط موسسه اصلاح بذر و نهال
- ۷- اعطای مشوق‌های لازم برای توسعه شرکت‌های تولید نهاده‌های ارگانیک
- ۸- استفاده از دانش بومی در فرآیند تولید محصولات ارگانیک

۱۸. مدیریت سیستم یکپارچه داده و اطلاعات کشاورزی

- ۱- ارزیابی، شناسایی کمبودها و برنامه‌ریزی راهکارهای ارتقاء زیرساخت‌ها، فرآیندها و ارتقاء سامانه‌های موجود در زمینه مدیریت اطلاعات مکانی و غیرمکانی بخش کشاورزی
- ۲- ارزیابی مداوم کیفیت و کفایت داده و اطلاعات بخش‌های مختلف کشاورزی بر مبنای سنجه‌ها و شاخص‌های مناسب
- ۳- شناسایی و بهره‌گیری از علوم و فناوری‌های جدید جمع‌آوری، به‌روزرسانی مداوم و پایش داده و اطلاعات مرتبط با زنجیره مدیریت اطلاعات کشاورزی
- ۴- جمع‌آوری و به‌روزرسانی مداوم داده و اطلاعات مرتبط با بخش‌های مختلف زنجیره مدیریت اطلاعات کشاورزی با رویکردهای مکان‌محوری، هوشمندسازی و نوآوری
- ۵- تدوین معماری یکپارچه، پایدار و کارآمد مدیریت اطلاعات کشاورزی در سطح خرد و کلان
- ۶- ارتقاء بخش‌های موجود و تولید بخش‌های مورد نیاز سیستم مدیریت اطلاعات کشاورزی در چارچوب معماری تعریف شده با رویکردهای مکان‌محوری، هوشمندسازی و نوآوری
- ۷- ارتباط و همکاری مداوم با سازمان‌های بین‌المللی و سایر سازمان‌های توسعه‌دهنده استانداردها و روش‌های تقویت سیستم‌های مدیریت اطلاعات کشاورزی،
- ۸- استقرار پایدار همراه با پشتیبانی، ارزیابی و توسعه مداوم سیستم و داشبوردهای مدیریت اطلاعات کشاورزی با شبکه‌ای کامل از منابع داده و اطلاعات کشاورزی همراه با زیرساخت‌ها و فناوری‌های مرتبط،

- ۹- توسعه زیرساخت‌های نرم افزاری و سخت‌افزاری در راستای افزایش مشارکت مردمی در تولید و به‌روزرسانی اطلاعات بر بستر مفاهیمی همچون اطلاعات مکانی داوطلبانه
- ۱۰- برنامه‌ریزی منسجم و مدون جهت آموزش، فرهنگ‌سازی و ظرفیت‌سازی در بخش‌های مختلف زنجیره مدیریت اطلاعات کشاورزی.

۱۹. توسعه صنعت دام، طیور و شیلات و تقویت دامپزشکی

- ۱- اصلاح قانون حوزه دامپزشکی با نگاه تحولی و ماموریت محوری
- ۲- صالت بخشی و شناسنامه دار کردن دام‌های سبک و سنگین کشور
- ۳- صدور شناسنامه درمانی برای دام‌های داخلی بر اساس میکروچیپ (با هدف حمایت بیمه‌ای، اصلاح نژاد، حذف، کنترل دارویی)
- ۴- عملیاتی‌سازی ماده ۱۹ آیین‌نامه اجرایی نظارت بهداشتی دامپزشکی در جهت امنیت شغلی برای ناظرین بهداشتی دامپزشکی در راستای سلامت، بهداشت و ایمنی غذایی
- ۵- تدوین برنامه جامع تولید و توزیع داروهای دامی در راستای خودکفایی و صادرات
- ۶- برنامه‌ریزی و نظارت بر برنامه‌ها، طرح‌ها و پروژه‌های بهداشتی، قرنطینه‌ای و امنیت زیستی دام و فرآورده‌های دامی
- ۷- نظارت دقیق بهداشتی بر واردات مواد پروتئینی از طریق مراقبت‌های بهداشتی قبل و بعد از کشتار توسط ناظرین فنی - بهداشتی مبدا تولید و مقصد مصرف
- ۸- حمایت‌های لازم از شرکت‌های دانش‌بنیان داخلی و تولید واکسن در شرکت‌ها و کارخانجات داخلی
- ۹- تسهیل در اجرای دستورالعمل‌های تولید قراردادی برای شرکت‌های تولیدکننده
- ۱۰- تدوین و اجرای برنامه عملیاتی پایش باقیمانده دارویی، سموم و فلزات سنگین در مواد پروتئینی با منشاء خام دامی.
- ۱۱- آموزش، پیشگیری و مدیریت بیماری‌های مشترک بین انسان و حیوان
- ۱۲- تقویت سیستم هوشمند مراقبت فعال و غیرفعال در جهت شناسایی به موقع کانون‌های بیماری و کنترل آن در راستای جلوگیری از شیوع و اپیدمی بیماری در کشور
- ۱۳- تدوین برنامه‌های نظارتی بهداشتی مستمر و منظم در کلیه مراحل تولید در مراکز تولید و عرضه (از مزرعه تا سفره)
- ۱۴- کاهش تصدی‌گری‌های بخش دولتی دامپزشکی از طریق واگذاری آنها به سازمان نظام دامپزشکی در راستای افزایش دقت در انجام وظایف حاکمیتی

- ۱۵- ایجاد شفافیت در صدور کلیه پروانه‌ها و مجوزها در حوزه دامپزشکی کشور در راستای رفع موانع تولید و تسریع در سرمایه‌گذاری‌های بخش کشاورزی از طریق بررسی و شناسایی گلوگاه‌های موانع صدور مجوزها و همچنین کاهش مدت زمان صدور پروانه‌های دامپزشکی
- ۱۶- اولویت رویکردهای مبتنی بر پیشگیری در مبارزه بر بیماری‌های دام و طیور
- ۱۷- متناسب‌سازی قیمت محصولات دام و طیور با قیمت نهاده‌های تولیدی
- ۱۸- بازنگری در نظام کشت نباتات علوفه‌ای با اولویت کشت محصولات سازگار با شرایط اقلیمی ایران همانند سورگوم و ماشک‌ها و توسعه و ترویج نباتات علوفه‌ای با ارزش خوراکی بالاتر
- ۱۹- استفاده از پسماندهای کشاورزی و کارخانجات مرتبط فراوری آنها برای تغذیه دام
- ۲۰- تولید و توسعه فناوری‌های پیشرفته مورد نیاز بخش مانند مواد ژنتیکی، هورمون، دارو، واکسن، مکمل، ... از طریق مراکز علمی و شرکت‌های دانش‌بنیان و نوآفرین‌ها (شتاب‌دهنده‌ها)
- ۲۱- ارتقاء تولید و حفظ نژادهای بومی ارزشمند کشور و اصلاح نژاد دام‌های بومی با استفاده از روش‌های علمی و حمایت از پرورش دام سبک به بسته برای کوتاه مدت کردن طول دوره پرواربندی
- ۲۲- توجه ویژه به دامداری‌های مبتنی بر سامانه‌های اقتصاد معیشتی (روستایی و عشایری) و برقراری عدالت در دریافت بسته‌های حمایتی همانند دامداران صنعتی
- ۲۳- ترویج استفاده از شیوه‌های نوین پرورشی و الگوی مدیریت دقیق گوسفنداری و الزامات آن از جمله هویت‌دار کردن دام‌های روستایی و عشایری (به ویژه در دام سبک) و بهره‌گیری از روش‌های مبتنی بر اینترنت اشیا
- ۲۴- برنامه‌ریزی دقیق برای واردات نهاده‌ها، حذف تدریجی ارز ترجیحی، عدم وضع تعرفه واردات، افزایش مبادی واردات با هماهنگی سایر وزارتخانه‌ها، جلوگیری از ایجاد انحصار در واردات
- ۲۵- توسعه استفاده از سیلاژ علوفه تر و حمایت از راه اندازی کارخانجات خوراک دام بر پایه سیلاژ یونجه با هدف کاهش واردات نهاده‌های دامی و ارزان سازی خوراک دام
- ۲۶- بهبود کیفیت جوجه با هدف افزایش بهره‌وری خوراک، بهبود ضریب تبدیل و افزایش بهره‌وری تولید و مقاوم به بیماری‌ها مانند انواع میکوپلازماها و سالمونلا
- ۲۷- حمایت از برنامه احیای مرغ لاین آرین
- ۲۸- اصلاح الگوی مصرف مرغ با هدف مصرف مرغ سبک به جهت کاهش نیاز به برخی از واکسن‌ها، کاهش بروز برخی بیماری‌ها، افزایش بهره‌وری، و کاهش مصرف داروها در سنین بالاتر
- ۲۹- افزایش سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی برای تولید واکسن‌های مورد نیاز در مؤسسه سرم و واکسن‌سازی رازی و شرکت‌های تولیدکننده بخش خصوصی
- ۳۰- افزایش تحقیق و توسعه برای تولید داروها و مکمل‌ها در داخل کشور

- ۳۱- افزایش سطح بهداشتی فارم‌ها از طریق نوسازی علمی زیرساخت‌ها و آموزش و ترویج روش‌های صحیح پرورش در میان مرغداران با هدف کاهش مصرف دارو
- ۳۲- کاهش دخالت دولتی در تنظیم بازار با ایجاد عرصه تولید رقابتی پایدار
- ۳۳- کاهش تدریجی و یا حذف ارز یارانه‌ای و تخصیص یارانه به مصرف‌کننده نهایی
- ۳۴- شفاف‌سازی و ارتقاء کیفی سامانه‌های توزیع و تخصیص نهاده
- ۳۵- اصلاح قانون و تجدید نظر در زمینه مجوزهای صید و واگذاری مجوزها از طریق پنجره واحد و تشکلهای
- ۳۶- تقویت یگان حفاظت و نظارت بر صید و صیادی
- ۳۷- توسعه صید فراساحلی
- ۳۸- تشویق صیادان به آبی‌پروری
- ۳۹- توسعه پرورش ماهی در قفس و رفع گلوگاه‌های فناوری مرتبط با آن و تامین تسهیلات
- ۴۰- توسعه پرورش میگو از طریق ارتقاء فناوری و توسعه خوشه‌های تولیدی
- ۴۱- توسعه پرورش ماهیان زینتی در آب‌های داخلی و آب شور در جزایر خلیج فارس
- ۴۲- تنوع‌بخشی به تولید آبزیان باتوجه به تغییرات قابل توجه آب‌وهوایی و توسعه گونه‌های تراکم‌پذیر و دارای ضریب تبدیل غذایی پایین
- ۴۳- برنامه‌ریزی جهت تقویت حلقه ابتدایی (تخم چشم‌زده قزل‌آلا، میگوی مولد و ماهیان دریایی) و انتهای تولید (توسعه واحدهای فرآوری و بسته‌بندی، توجه با بازاریابی داخلی و بین‌المللی)
- ۴۴- توسعه آبی‌پروری خرد و استفاده از آب‌های نامتعارف (آب‌های چاه‌های شور و پساب‌ها)
- ۴۵- بومی‌سازی تولید تخم چشم‌زده قزل‌آلا با همکاری مؤسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور و تقویت مرکز یاسوج و کلاردشت
- ۴۶- استفاده از ظرفیت مخازن پشت سدها، دریاچه‌های داخلی و آب‌بندان در تفاهم با هماهنگی دستگاه‌های زیربسط
- ۴۷- ارتقاء کیفیت تولید خوراک دام، طیور و آبزیان
- ۴۸- تقویت ساختار سازمانی استان‌های غیرساحلی با اصلاح تبصره ۴ قانون سازمان شیلات ایران
- ۴۹- حمایت از توسعه شتاب‌دهنده‌ها و شرکت‌های دانش‌بنیان و ارتقای فناوری‌ها در زنجیره پس از تولید در حوزه شیلات
- ۵۰- توسعه زیرساخت‌های فیزیکی بخش شیلات (اسکله و ناوگان دریایی)
- ۵۱- توسعه روش‌های نوین پرورش از جمله پرورش ماهی در قفس، کانال و محیط‌های محصور دریایی
- ۵۲- آموزش مستمر آبی‌پروران و ترویج فناوری صید و آبزیان و کارآمدسازی تشکلهای بهره‌بردار

- ۵۳- فراهم کردن زمینه‌ای سرمایه‌گذاری از طریق منابع بانکی و جذب سرمایه‌گذاری خارجی
- ۵۴- تشکیل صندوق سرمایه‌گذاری آبزیان
- ۵۵- افزایش کیفیت برداشت، حمل و نقل، سردسازی، عمل‌آوری و ایجاد صنایع تبدیلی و غذایی

۲۰. مدیریت تأمین سلامت محصولات کشاورزی و غذایی

- ۱- اجرای رویکرد بهداشت‌محور و سلامت‌گرا در تولیدات خام گیاهی، دامی و محصولات غذایی فراوری شده
- ۲- توجه کافی به رابطه غذا و سلامت در تدوین سیاست‌های تولید، مصرف و واردات مواد غذایی
- ۳- ایجاد نظام پایش و ارزیابی مستمر مخاطرات بهداشتی در محصولات گیاهی، محصولات خام دامی، محصولات دامی غذایی فراوری شده
- ۴- ایجاد نظام ثبت و گزارش و واکنش سریع مناسب برای بیماری‌های غذازاد، بیوتروریسم و طغیان‌های با منشأ مواد غذایی
- ۵- کنترل کیفیت مواد اولیه و خام مورد استفاده در صنایع غذایی و محصولات غذایی فرایند شده و اعمال ضوابط قرنطینه‌ای و کنترل عوامل بیماری‌زا در مرزهای کشور
- ۶- کنترل کیفیت مواد اولیه وارداتی در تولید کود، آفت‌کش و داروهای دامپزشکی
- ۷- نظارت بر واردات محصولات تراریخته و برچسب‌گذاری آن در بازار
- ۸- تقویت جایگاه سازمانی ایمنی و سلامت محصولات کشاورزی و مواد غذایی در وزارت جهاد کشاورزی
- ۹- تدوین برنامه استاندارد و ارزیابی باقی‌مانده سموم شیمیایی در سبزی و صیفی برای تضمین سلامت انسان

۲۱. حمایت از تولید و صادرات محصولات باغبانی

- ۱- توسعه صادرات محصولات باغی با توجه به ارزش‌آوری بالا
- ۲- ارتقاء فرایند صدور مجوز و نظارت بر تولید نهال و پیوندک و خدمات قرنطینه‌ای
- ۳- سرمایه‌گذاری در احیای باغات قدیمی و جایگزینی با ارقام تجاری، بازاریپسند و مقاوم به تنش
- ۴- تولید میوه‌های گرمسیری در سواحل جنوبی کشور و محیط‌های کنترل شده در راستای کاهش واردات
- ۵- تنوع‌بخشی به کشت‌های گلخانه‌ای
- ۶- شناسنامه‌دار کردن باغات
- ۷- افزایش عملکرد در واحد سطح به‌منظور ارتقاء ضریب بهره‌وری نهاده‌ها
- ۸- توسعه کشت و فرآوری و صادرات انواع گیاهان دارویی

- ۹- استفاده از پتانسیل بازار کشورهای منطقه
- ۱۰- توسعه مکانیزاسیون در باغات به منظور کاهش هزینه تولید
- ۱۱- تدوین و بازنگری استاندارد برای محصولات کشاورزی متناسب با استانداردهای کشورهای هدف صادرات
- ۱۲- استفاده از ظرفیت‌های موجود در فرآوری محصولات باغی برای تولید محصولات جانبی با ارزش افزوده بالا
- ۱۳- برنامه افزایش تعداد باغ‌های مادری تولید نهال گواهی شده در کشور
- ۱۴- به‌زرایی و اصلاح باغات چای، مرکبات و نخیلات، تاکستان ها و ...
- ۱۵- ارائه بسته حمایتی برای فرآوری زائدات محصولات باغی
- ۱۶- تداوم پرداخت اعتبارات ارزان قیمت برای احداث گلخانه
- ۱۷- سرمایه‌گذاری در فناوری‌های تولید بذر سبزی و صیفی
- ۱۸- استفاده از فناوری‌های کاهنده مصرف انرژی در گلخانه‌ها

۲۲. تقویت تعامل با سازمان‌های بین‌المللی

- ۱- مبادله اطلاعات و تجربیات کشاورزی با سازمان خواروبار کشاورزی
- ۲- انتقال دانش و فناوری‌های کشاورزی در تعامل با کشورهای پیشرفته در کشاورزی
- ۳- استفاده از ظرفیت تأمین مالی بانک توسعه اسلامی در ارتقای بهره‌وری کشاورزی
- ۴- استفاده از ظرفیت موسسات بین‌المللی تخصصی برای انجام تحقیقات کاربردی مشترک

۲۳. تقویت و تحول در سازمان تعاون روستایی

- ۱- به‌روزرسانی و تحول ساختار تعاون روستایی متناسب با نیازهای کنونی بخش کشاورزی
- ۲- استفاده از ظرفیت قانون تعاون روستایی در حوزه‌های خدمات پشتیبان کشاورزی، بازاریابی و تجارت محصولات کشاورزی
- ۳- استفاده از ظرفیت تعاون روستایی در حوزه ایجاد و حمایت از تشکل‌های فراگیر کشاورزی به‌منظور مدیریت بازار محصولات و نهاده‌های کشاورزی
- ۴- استفاده از توان مالی مجموعه تشکل‌های تعریف شده ذیل تعاون روستایی برای توسعه بخش کشاورزی
- ۵- حمایت از تعاون روستایی به‌عنوان بازوی اجرایی بخش کشاورزی در روستاها

۲۴. مدیریت ریسک فساد با قاعده‌گذاری (رگولاتوری)

- ۱- توانمندسازی کلیه ذینفعان و آموزش قوانین و مقررات

- ۲- استفاده گسترده از ظرفیت‌های مردمی در نظارت
- ۳- حمایت از تشکیل تعاونی‌های تولیدکنندگان با هدف واردات موارد مورد نیاز خود جهت شکستن انحصار در واردات
- ۴- ممنوعیت اشتغال و مالکیت همزمان در سازمان‌های دولتی و خصوصی مرتبط
- ۵- اصلاح ساختار و وظائف وزارت جهاد کشاورزی در مواردی که تعارضات بین بخشی وجود دارد
- ۶- شفاف‌سازی گسترده با تحقق دولت الکترونیک در سازمان‌ها و نهادهای زیر مجموعه با ارائه شفاف فرآیندها، آمار و اطلاعات و مناقصه‌های قابل انتشار
- ۷- الزام به انتشار ممنوعیت‌ها و محدودیت‌های کالاهای کشاورزی در مدت‌زمان مشخصی قبل از لازم‌الاجرا شدن آن‌ها
- ۸- ایجاد نظام رتبه‌بندی صادرکنندگان محصولات کشاورزی و انتشار عمومی این رتبه‌بندی‌ها
- ۹- برنامه‌ریزی برای شفافیت در قیمت‌گذاری محصولات کشاورزی وارداتی با عرضه در بورس کالا و راه‌اندازی معاملات آتی
- ۱۰- انتشار موقعیت‌های مستعد سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی به تفکیک (نوع محصول، نوع کشت، میزان سرمایه اولیه و...) از سوی وزارت جهاد کشاورزی و به روزرسانی منظم آن‌ها و....
- ۱۱- تهیه استانداردها و ضوابط و برنامه‌ریزی لازم در زمینه تأسیسات و زیرساخت‌های مورد نیاز تولید و تولیدکنندگان بخش کشاورزی
- ۱۲- نظارت و ارزشیابی برنامه‌ها، طرح‌ها، فعالیت‌ها و اقدامات در حیطه وظایف وزارت جهاد کشاورزی به منظور سنجش میزان کارایی و اثربخشی آن‌ها
- ۱۳- انجام اقدامات لازم به منظور ایجاد و گسترش شبکه‌های پیش‌آگاهی و مراقبت، پیشگیری، قرنطینه گیاهی و تشخیص و مبارزه با آفات و بیماری‌های عمومی
- ۱۴- نظارت و کنترل بر تولید، واردات و مصرف واکسن‌ها و سایر مواد بیولوژیکی مورد مصرف دامی
- ۱۵- انجام اقدامات لازم به منظور جلوگیری از تغییر و تبدیل کاربری اراضی کشاورزی و جنگلی
- ۱۶- اصلاح قانون حفظ کاربری اراضی کشاورزی و باغی به منظور مقابله با زمین‌خواری
- ۱۷- ایجاد سامانه سوت‌زنی گزارش فساد در وزارت جهاد کشاورزی
- ۱۸- اتمام سنددار کردن اراضی کشاورزی تا پایان سال ۱۴۰۴